

SİVİLLEŞME ALGISI ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŐMASI¹²

Prof. Dr. Rüştü YEŞİL

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi,
(Ahi Evran Ünivrsitesi, Eğitim Fakültesi)
ryesil40@gmail.com

Öz

“Sivilleşme” kavramı, özellikle son elli yıl içerisinde dünyada en çok tartışılan kavramlardan biridir. Sivilleşme, demokratik kültürün bir yansımasıdır. Bu araştırma, öğretmen adaylarının sivilleşme kavramının anlam ve işlevine ilişkin algılarını belirlemek üzere geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma tarama modelinde yürütülen betimsel ve nicel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu, eğitim fakültesinde öğrenim gören 498 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Oluşturulan taslak ölçeğin geçerlik analizi açılımlı faktör analizi ve madde-toplam korelasyonlarının; güvenilirlik analizi ise içtutarlılık ve kararlılık katsayılarının incelenmesi ile test edilmiştir. Araştırma sonunda Sivilleşme Algısı Ölçeği’nin (SAÖ) 3 faktör altında toplanmış 34 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Ölçeğin KMO değeri 0,942; Bartlett Testi değeri $\chi^2=6797,770$; $sd=561$; $p<0,000$ ’dır. Ölçek kapsamına alınan maddeler, toplam varyansın %47,910’unu açıklamaktadır. Ölçeğin her bir maddesi ile madde-toplam puanlar arasındaki düzeltilmiş korelasyon değeri anlamlıdır ($p<,001$). Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı olarak hesaplanan ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,922’dir. STKAÖ’ndeki maddelerin yest-tekrar test yöntemi ile hesaplanan kararlılık katsayıları pozitif ve anlamlıdır ($p<,001$). Buna göre ölçeğin, bireylerin sivilleşme algılarını ölçmek için kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sivilleşme, algı, öğretmen adayı, ölçek geliştirme.

THE SCALE OF CIVILIZATION PERCEPTION: THE VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Abstract

The term "civilization" is one of the most debated concepts in the world in the last fifty years. It is a reflection of democratic cultures. This research aims to develop a valid and reliable scale to determine the civilization perceptions of candidate teachers. This research is a descriptive and quantitative study carried out in the screening model. The study group is composed of 498 candidate teacherstrained in the faculty of education. Validity analysis of the scale includes explanatory factor analysis and item-total correlations; the reliability analysis was tested by examining the internal consistency and stability coefficients. At the end of the research, it was determined that the Scale of Civilization Perception (SCP) was composed of 34 items, which were collected under 3 factors. The BMD of your scale is 0.942; Bartlett Test values $\chi^2 = 6797,770$; $df = 561$; $p < 0.000$. The items covered by the scale explain 47,910% of the total variance. Corrected correlations between each item of the scale and item-total scores are positive and significant ($p <,001$). The Cronbach Alpha reliability coefficient is 0.922. Stability coefficients calculated by test-retest method of the items in SCP are positive and significant ($p <,001$). According to these findings, it can be said that SCP is a valid and reliable scale that can be used to measure the civilization perceptions of the individual.

Keywords: Civilization, perception, candidate teacher, scale development.

¹ Bu çalışma, Ahi Evran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Birimi tarafından desteklenmiştir. (Proje No: EGT.A3.17.010).

² Bu çalışma, 18-21 Eylül 2017 tarihleri arasında Antalya’da düzenlenen III. International Academic Research Congress adlı programda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1. Giriş

Sivillik ya da sivilleşme, tarihi arkaplanı çok öncelere dayanmakla birlikte özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren tekrar gündeme gelen ve gün geçtikçe ulusal ve uluslararası arenada çok sık tartışılan kavramlardan biri olmuştur. Bugün için sivilleşme düzeyi ile toplumun demokratikleşmesi ya da demokratiklik düzeyi paralellik gösterir; değerlendirmeler bu kapsamda yapılabilecek hale gelmiştir (Keyman, 2015: 4; Balkaya, 2015: 69; Mundy, 2008: 33-34; Losen, 2011: 1). Hem demokrasi hem de sivilleşme bir kültür sorunu olarak ele alınmaktadır (Rodall ve Martin, 2009: 324; Yeşil, 2017: 1). Başka bir ifade ile sivilleşme toplumda sivil kültürün, demokratiklik ise demokrasi kültürünün topluma hâkim olmasını ifade etmektedir.

Kültürleme ya da kültürlenme bir eğitim sorunudur (Rockwell ve Vera, 2013: 13; Mundy, 2008: 34; Şişman, 2007: 3; Gahramanova, 2012: 315). Kültürün oluşması, aktarımı ve yeni nesillerde benimsenip yaşanır hale getirilmesi, eğitim süreçleri ile gerçekleşmektedir. Başta aileye okul olmak üzere birey ya da toplumun kültürlenmesinden sorumlu farklı kurumlar olmakla birlikte kültürlemenin bir plan ya da program dâhilinde yapıldığı kurumların okullar olduğu söylenebilir (Schulz, Ainley, Fraillon, Kerr ve Losito, 2010: 19; Yeşil, 2017: 2).

Okullarda çok farklı bileşen, belirli amaçlar doğrultusunda organize olmuş şekilde varlığını sürdürür. Bu bileşenler arasındaki etkileşim, ortam ve ortama egemen olan atmosferi, başka bir ifade ile kültürü oluşturmaktadır (Demirel ve Kaya, 2012: 17; Balkaya, 2015: 73; Rockwell ve Vera, 2013: 14). Eğitim ortamının niteliği bu bileşenlerin etkileşimine göre biçimlenmekle birlikte ortamda bulunan kişilerin kimliğini ve kişiliğini biçimlendirici bir etkisi bulunmaktadır (Yeşil, 2017: 2; Gahramanova, 2012: 316; Losen, 2011: 10; Richardson, Tolson, Huang and Lee, 2009: 72; Lockwood, 1997: 65; Schulz et al, 2010: 177). Bu çerçevede öğrenci, öğretmen, yönetim, mevzuat, eğitim programı, mekân gibi bileşenler belirli bir kültürün egemen olduğu ortamda organize edilerek yeni yetişen nesle (öğrencilere) aktarılmasına, onlarda kültürel bir kimlik ve kişilik oluşmasında çalışılmaktadır.

Okul kültürü, öğrencileri eğitmek/kültürlemek konusunda etkili bir bileşen olarak kabul edilmektedir (Şişman, 2007: 7; Yeşil, 2017: 2). Öğrencilerin kültürlenmesi sürecinde en etkili bileşenin öğretmenler olduğu söylenebilir (Komalasari, 2009: 262; Kumral, 2009: 93; Schulz et al, 2010: 170; Yeşil, 2016: 514). Öğretmenler, kimi zaman aktardığı bilgilerle, kimi zaman sergilediği tutum ve davranışları ile, kimi zaman da eğitim ve öğretim sürecini biçimlendirme yetki ve gücü nedeniyle öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal özelliklerine biçim veren kişilerdir (Kumral, 2009: 92; Revell and Arthur, 2007: 79). Öğretmenlerin söz, tutum ve davranışlarının, öğrencinin kişiliğini biçimlendirdiği konusunda bilim insanı ve eğitimciler hemfikirdirler (Rockwell ve Vera, 2013: 4; Şişman, 2007: 214; Gahramanova, 2012: 315-316).

Losen (2011: 9-10), bu doğrultuda yapılan sivil haklar ve sivil toplum konulu birçok projenin Amerika'da uygulandığını ve çok olumlu sonuçlar verdiğini belirtmekte; yeni projelerin uygulanmasının gerekliliğine ilişkin açık bulgulara ulaşıldığını ifade etmektedir.

Eğitim fakülteleri, öğretmen yetiştiren kurumlar olarak yeni neslin kültürlenmesinde ve biçimlenmesinde çok önemli rol ve görev üstlenmiş kurumlardır (Kumral, 2009: 92; Rockwell ve Vera, 2013: 4-5). Özellikle bu kurumlardan yetişerek yeni yetişen nesil ile eğitim süreçlerini paylaşan, bu süreçleri biçimlendirerek kültür aktarımını gerçekleştiren, böylelikle toplumun kültürlenmesini temin eden ve kültüre şekil vererek toplumu biçimlenmesinde önemli bir rol oynayan kişiler öğretmenlerdir (Mundy, 2008; 34 Revell and Arthur, 2007: 90; Yeşil, 2016: 515). Bu nedenle geleceğin toplumunun mimarlarının zihinlerindeki sivilleşme algısının belirlenmesi; algı hatalarının tespit edilip giderilmesi, demokratikleşme ve sivil bir toplum oluşturma hedefini güden ülke ya da toplumlar açısından önem arz etmektedir (Rodall ve Martin, 2009: 321; Schulz et all, 2010: 88; Losen, 2011: 1; Mundy, 2008: 34).

Kültür yayıcısı olarak sivil kültürü topluma aktarma ve tabana yayma konusunda etkin rol alması gereken öğretmen ya da öğretmen adaylarının sivilleşme algılarındaki sorunları ve bu sorunlarla etkin mücadele etme yollarını belirlemek üzere doğru verilerin toplanabileceği bir veri toplama aracına ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak alanyazında yapılan incelemeler sonunda, genel olarak bireylerin, özelde ise öğretmen ya da öğretmen adaylarının sivilleşme algılarını belirlemede kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracına rastlanılmamıştır. Bu nedenle, öğretmen adaylarının "sivilleşme" algılarını belirlemek üzere geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmek, bu araştırmanın temel problemi olarak belirlenmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, öğretmen adaylarındaki "sivilleşme" algısını belirlemek üzere bir ölçek geliştirmek amacıyla yapılmıştır. Başka bir ifade ile, geleceğin kültür yayıcısı olacak olan öğretmen adaylarının zihinlerindeki sivilleşme algısının doğru olarak belirlenmesini sağlayacak; bu belirlemeler doğrultusunda doğru bir sivilleşme algısı oluşturma amaçlı eğitim çalışmalarına yol ve yön göstermek üzere doğru verilere ulaşmada kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçek (veri toplama aracı) geliştirmek, araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

2. Yöntem

Bu araştırma, tarama modelinde yürütülen betimsel ve nicel bir çalışmadır. Sivilleşme kavramının kapsamı ve işlevlerine dönük olarak verilen özellikler listesi çerçevesinde öğretmen adaylarının zihinlerinde var olan algı biçimleri nicel analizlerle betimlenmeye çalışılmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu; 2016-2017 güz yarısında Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören 498 öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışma grubu üzerinde çalışılması, sivil kültürü topluma yayma açısından en büyük sorumluluğun öğretmenlere düştüğünün düşünülmesinden kaynaklanmıştır. Öğrencilerin bölümlerine ve cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Bölüm ve Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları

Bölümler	Erkek	Kız	Toplam
Sınıf Eğitimi (SE)	26	38	64
Okulöncesi Öğretmenliği (OÖÖ)	4	59	63
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (SBÖ)	28	36	64
Türkçe Öğretmenliği (TÖ)	16	45	63
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR)	17	47	64
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği (BÖTE)	24	30	55
Fen Bilgisi Öğretmenliği (FBÖ)	25	37	63
Matematik Öğretmenliği (MÖ)	17	44	61
Toplam*	157	336	493

* Öğrencilerin 157’si erkek, 336’sı kız, 5’i ise cinsiyetini belirtmemiştir. Toplam 498 öğrenci üzerinde çalışma yapılmıştır.

2.2. Ölçeğin Geliştirilme Süreci

Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde ilk olarak alanyazın taraması ve öğrencilerle görüşmeler yapılmış ve sivilleşme kavramının zihinlerinde çağrıştırdığı anlam ve işlevi içeren bir madde listesi oluşturulmuştur. Oluşturulan liste; öğrencilerin “sivilleşme” kavramına ilişkin algılarını ifade edebildikleri cümle yapılarına dönüştürülmüş ve karşılıklarına, “(0) Kesinlikle katılmıyorum”, “(1) Katılmıyorum”, “(2) Kısmen katılıyorum”, “(3) Katılıyorum” ve “(4) Kesinlikle katılıyorum” seçenekleri yerleştirilmiştir.

Taslak ölçek; iki dilbilim uzmanına, iki eğitimbilim uzmanına içerik, ifade ve anlatım, imla ve noktalama hataları yönünden incelenmiştir. Gerekli düzeltmeler yapılarak 44 maddelik taslak ölçek oluşturulmuştur. Taslak ölçek çalışma grubuna uygulanmıştır. Toplanan veriler üzerinde SPSS 15.00 yardımıyla ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır.

Ölçekle toplanan veriler üzerinde geçerlik analizleri için (1) yapı geçerliği ve (2) madde ayırt edicilik gücü analizleri yapılmıştır. Yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi tekniği kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2012; Eroğlu, 2008; Crocker ve Algina, 1986). Madde ayırt ediciliği analizi için ise madde-toplam korelasyonu incelemesi yapılmıştır (Hambleton ve Jones, 1993; Pallant, 2007). Ölçeğin güvenirlik düzeyi (1) iç tutarlılık ve (2) kararlık ölçüm testleri ile incelenmiştir (Büyüköztürk, 2012; Balci, 2009).

Veriler üzerinde yapılan geçerlik ve güvenirlik analizleri ile elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

3. Bulgular

3.1. Ölçeğin Geçerliğine İlişkin Bulgular

Sivil Toplum Kuruluşu Algı Ölçeği'nin (STKAÖ)'nin geçerlik analizleri çerçevesinde yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi ve madde ayırt ediciliği (madde-toplam korelasyonu) incelemeleri yapılmıştır.

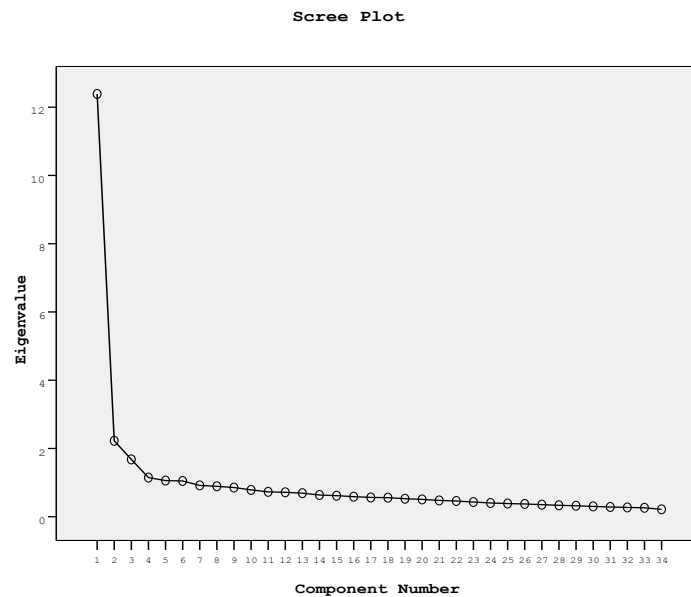
3.1.1. Yapı geçerliği

3.1.1.1. Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek üzere yapılan KMO ve Bartlett test analizleri sonunda KMO= 0,942; Bartlett testi değeri ise $\chi^2= 10188,021$; $sd=1485$ ($p=0,000$) olarak belirlenmiş; 44 maddelik ölçek üzerinde faktör analizi yapılmasına karar verilmiştir. Faktörleştirme tekniği olarak “Temel Bileşenler Analizi” ve “Varimax Dik Döndürme Tekniği” uygulanmıştır. Faktör yükleri 0,30'un altında olan ya da farklı faktörlerdeki yükleri arasında 0,100'den az olan 10 madde ölçekten atılarak analizler yinelenmiştir.

Ölçekte kalan toplam 34 madde, 3 faktör altında toplanmıştır. 34 maddelik ölçeğin KMO değeri 0,942; Bartlett Testi değerleri $\chi^2=6797,770$; $sd=561$; $p<0,000$ 'dır. Ölçekte kalan maddelerin faktör yükleri 0,441 ile 0,762 arasında değişmektedir. Ölçek kapsamına alınan maddeler, toplam varyansın %47,910'unu açıklamaktadır. Davranış bilimleri açısından açıklanan varyans miktarının %40 olması yeterlidir (Büyüköztürk, 2012; Eroğlu, 2008).

Daha sonra, faktörlerdeki maddelerin içerikleri incelenerek faktör adları verilmiştir. “Duygusal-Eylemsel Sivilleşme” adının verildiği faktör altında 21 madde, “Düşünsel-Eylemsel Sivilleşme” adının verildiği faktör altında 9 madde; “Sivilleşme Karşıtlığı” adının verildiği faktör altında ise 4 madde toplanmıştır. Bu durum, özdeğerlere göre çizilen Şekil 1'de görülmektedir.

Şekil 1. Sivilleşme Algısı Ölçeği Özdeğer Faktör Grafiği

Ölçekte kalan toplam 34 maddenin faktörlere göre yükleri ile faktörlerin özdeğerleri ve varyansı açıklama miktarlarına ilişkin bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçeğin Faktörlere Göre Faktör Yükü Analizi Sonuçları

Fak.	Maddeler	F1	F2	F3
Duygusal-Eylemsel Sivilleşme	Kendisine özgü, düşünce ve ürün ortaya koyabilmektir.	,708	,277	-,068
	Kişinin, her durumda kaliteyi yakalama istek ve çabasıdır.	,698	,151	,087
	Düşünce farklılıklarını, insan olmanın bir gereği olduğuna inanmaktır.	,697	,269	-,070
	Kişinin, yaşadığı sorunları çözmek için kendi iradesi ile inisiyatif alabilmesidir.	,673	,116	-,042
	Kişinin, kararlarını herhangi bir baskı ile değil, özgür iradesi ile verebilmesidir.	,667	,225	-,090
	Her düşüncenin, ifade edilmeye değer olduğunu kabul etmektir.	,663	,232	-,077
	Kişinin, düşünce, duygu ve davranışlarında tutarlılık sergilemesidir.	,662	,184	-,005
	Her farklı düşünce ve oluşuma saygı duyabilmektir.	,653	,241	-,109
	Her insanı özgün ve değerli bir birey olarak kabul etmektir.	,650	,245	-,163
	Kişinin; kendisi ve diğer varlıklar için faydalı eserler ortaya koyma istekliliğidir.	,641	,309	-,019
	Herhangi bir kişi ya da kuruma kul/köle olmayı reddetme halidir.	,620	,228	-,065
	Doğru bildiğini hiçbir güçten çekinmeden ifade edebilmektir.	,617	,297	-,056
	Bireyin ve toplumun kendine yön vermede özgür olabilmesidir.	,615	,356	-,075
	Düşünce ve eylemleri ile toplumsal yaşamda etkin, katılımcı ve üretken olabilmektir.	,614	,424	-,117
	Yasal olarak özgürlüklerin garanti altına alınmasıdır.	,605	,210	,022
	Ülke yönetimine hür iradesi ile katkıda bulunmaktır.	,596	,231	-,100
	Kişinin, dünyanın her yerine barış ve huzurun gelmesi için mücadele etme düşüncesidir.	,593	,248	-,084
	Medenileşme sürecidir.	,586	,228	-,068
	Gönüllü kuruluşlarla etkileşim içerisinde olma istekliliği ve gayretidir.	,537	,155	-,072
	Kendisini özgürlüklerin savunucusu ve teminatı olarak görebilmesidir.	,532	,333	,131
Her yerde ve her zaman bilinçli ve kontrollü davranabilmektir.	,530	,264	-,032	
Genel Varyansa Katkı Miktarı: %26,865		Özdeğeri: 9,134		
Düşünsel-Eylemsel Sivilleşme	Esnek bir düşünce yapısına sahip olabilmektir.	,204	,732	-,055
	Sorumlu bir yurttaş olmaktır.	,288	,694	-,071
	Kişinin eğitim, çalışma, yaşama, haberleşme ve düşüncelerini ifade etme konusunda özgür olabilmesidir.	,345	,692	-,157
	Kişinin, istediği yönde gelişerek kendini gerçekleştirme özgürlüğüdür.	,226	,640	-,151
	Farklılıkları barındıran ve zenginlik olarak gören bir toplum oluşturma çabasıdır	,216	,616	,006
	Birey ve toplumun, siyasi ya da askeri otoritenin baskısından kurtulmasıdır.	,217	,569	,060
	Kişinin kendisini eleştirmeye ve kendisinin eleştirilmesine açık olmasıdır.	,406	,569	-,055
	Kişinin kendisinden beklenenlerin farkında olup onları karşılamada gönüllü olarak çaba gösterebilmektir.	,396	,512	-,010
	Devlet ya da toplum yapısında köklü ve kalıcı reformlar yapabilme cesaretini gösterebilmektir.	,320	,441	,153
Genel Varyansa Katkı Miktarı: %14,124		Özdeğeri: 4,802		
Sivilleşme Karşıtlığı	Devlet ya da otoriteye karşı itaatsizlik edebilme kapasitesidir.	-,085	-,081	,762
	Devlet ya da otoriteye karşı olma durumudur.	,004	-,076	,726
	Yakın ya da uzak çevresindeki olaylara ilişkin duyarsızlık halidir.	-,085	,006	,716
	Kuralsız, başıboş ve boş vermiş bir yaşam sürme durumudur.	-,106	,014	,709
Genel Varyansa Katkı Miktarı: %6,921		Özdeğeri: 2,353		

Tablo 2’de görüldüğü gibi ölçeğin Duygusal-Eylemsel Sivilleşme Faktörü yükleri 0,530 ile 0,708 arasında olan 21 maddeyi içermektedir. Faktörün öz değeri 9,134; genel varyansa katkısı ise %26,865’dir. Düşümsel-Eylemsel Sivilleşme Faktörü yükleri 0,441 ile 0,732 olan 9 maddeyi içermektedir. Faktörün öz değeri 4,802; genel varyansa katkısı ise %14,124’dür. Sivilleşme Karşıtlığı Faktörü ise, faktör yükleri 0,709 ile 0,762 arasında olan 4 maddeyi içermektedir. Bu faktörün öz değeri 2,353; genel varyansa katkısı ise %6,921’dir.

3.1.2. Madde Ayırt Ediciliği

Klasik Test Kuramı’na (KTK) göre korelasyon katsayısı şeklinde hesaplanan ayırtedicilik değeri (r değeri), -1 ile 1 arasında değer almaktadır. Düşük r değerine sahip soruların incelenmesi ve gerekli ise testten çıkarılması gerekmektedir (Crocker ve Algina, 1986). KTK parametrelerine yapılan en önemli eleştiri, seçilen örneklemden kolaylıkla etkilenmeleridir (Hambleton ve Jones, 1993: 45). Bu sebeple bu çalışmada KTK’na bağlı parametre değerleri yerine, faktörlerin içerik olarak olumlu ve olumsuz önermelerden oluşması nedeniyle Düzeltilmiş Madde-Faktör Toplam Korelasyon değerleri (DeVellis, 2003; Pallant, 2007:116) hesaplanmış ve Tablo 3’de sunulmuştur:

Tablo 3. Madde-Test Puanları Düzeltilmiş Korelasyon Analizi Sonuçları

Duygusal-Eylemsel Sivilleşme		Düşümsel-Eylemsel Sivilleşme		Sivilleşme Karşıtlığı	
M. No	r	M. No	r	M. No	r
1	,493(**)	12	,460(**)	22	,418(**)
2	,433(**)	13	,530(**)	23	,444(**)
3	,480(**)	14	,498(**)	24	,435(**)
4	,433(**)	15	,398(**)	25	,365(**)
5	,402(**)	16	,471(**)	26	,383(**)
6	,432(**)	17	,433(**)	27	,392(**)
7	,365(**)	18	,353(**)	28	,372(**)
8	,453(**)	19	,404(**)	29	,424(**)
9	,377(**)	20	,422(**)	30	,397(**)
10	,436(**)	21	,416(**)		
11	,393(**)				

N=441-448; **= $p < 0,001$

Tablo 3’te görüldüğü gibi maddelerin düzeltilmiş madde-toplam düzeltilmiş korelasyon katsayıları Duygusal-Eylemsel Sivilleşme Faktörü için 0,353 ile 0,530; Düşümsel-Eylemsel Sivilleşme Faktörü için 0,365 ile 0,444; Sivilleşme Karşıtlığı Faktörü için ise -0,581 ile -0,640 arasında değerler almıştır. Düzeltilmiş korelasyon katsayılarının 0,20’den yüksek olması bir maddenin, ölçeğin genel amacına anlamlı düzeyde hizmet edebildiği anlamına gelmektedir (Pallant, 2007: 119). Faktörlerin içerikleri itibarıyla olumlu ve olumsuz önermelerden oluşması nedeniyle madde-toplam düzeltilmiş korelasyon katsayıları hesaplanmış; böylelikle her bir maddenin, ölçeğin genel amacına ne düzeyde hizmet ettiği belirlenmeye çalışılmıştır. Buna

göre her bir maddenin ölçeğin genel amacına anlamlı düzeyde hizmet ettiği söylenebilir. Sivilleşme Karşıtlığı Faktöründeki maddelerin madde-toplam düzeltilmiş korelasyon katsayılarının negative olması, madde içeriklerinin ölçeğin genel içeriği ile ters bir ilişki içerisinde olduğunu; bu nedenle analizlerde bu maddelerle elde edilen verilerin ters kodlanması gerektiğini ifade etmektedir. Nitekim aynı korelasyon analiz ters kodlanmış veriler üzerinde yapılmış, katsayı değerlerinin aynı ama pozitif yönde olduğu gözlenmiştir.

3.1.3. Ölçeğin Ölçüt Geçerliliği

Ölçeğin ölçüt geçerliliğini saptamak amacıyla, ilgili alanyazın taraması yapılmış; içerik ve amaç yönüyle benzer bir ölçek bulunamadığından benzer ölçekler geçerliliği hesaplanamamıştır.

3.2. Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin güvenirliliğini hesaplamak üzere veriler üzerinde iç tutarlılık ve kararlılık analizleri yapılmıştır.

3.2.1. İç Tutarlılık Düzeyi

Toplam 34 madde ve 3 faktörden oluşan ölçeğin güvenirlilik analizi Cronbach alpha katsayısı formülü kullanılarak yapılmıştır. Faktörlere ve ölçeğin geneline ilişkin güvenirlilik değerleri Tablo 4’te özetlenmiştir:

Tablo 4. Ölçeğin Geneli ve Faktörlerine İlişkin Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Faktörler	Madde Sayısı	Cronbach alpha
Duygusal-Eylemsel Sivilleşme	21	0,939
Düşünsel-Eylemsel Sivilleşme	9	0,845
Sivilleşme Karşıtlığı	4	0,727
SAÖ	34	0,922

Tablo 4’te görüldüğü üzere Cronbach alpha güvenirlilik katsayıları Duygusal-Eylemsel Sivilleşme Faktörü için 0,939; Düşünsel-Eylemsel Sivilleşme Faktörü için 0,845; Sivilleşme Karşıtlığı Faktörü için 0,727;SAÖ’nin geneli için ise 0,922 olarak belirlenmiştir. Buna göre, ölçeğin güvenilir (tutarlı) ölçümler yapabildiği söylenebilir.

3.2.2. Kararlı Ölçüm Yapabilme Özelliği

Ölçeğin kararlılık düzeyi, test tekrar test yöntemi uygulanarak hesaplanmıştır. Bilindiği üzere güvenilir bir ölçme aracının, kararlı ölçümler yapabilmesi gerekmektedir (Balcı, 2009). Ölçeğin 34 maddelik formu, 160 öğrenciye beş hafta sonra tekrar uygulanmıştır. İki uygulamada elde edilen puanların ilişkisi incelenmiştir. Bulgular Tablo 5’de özetlenmiştir.

Tablo 5. Ölçek Maddelerinin Test-Tekrar Test Sonuçları

Duygusal-Eylemsel Sivilleşme		Düşünsel-Eylemsel Sivilleşme		Sivilleşme Karşıtlığı	
M. No	r	M. No	r	M. No	r
1	0,732(**)	12	0,541(**)	22	0,422(**)
2	0,573(**)	13	0,618(**)	23	0,395(**)
3	0,554(**)	14	0,615(**)	24	0,525(**)
4	0,662(**)	15	0,595(**)	25	0,578(**)
5	0,525(**)	16	0,424(**)	26	0,454(**)
6	0,515(**)	17	0,643(**)	27	0,633(**)
7	0,536(**)	18	0,634(**)	28	0,526(**)
8	0,623(**)	19	0,570(**)	29	0,484(**)
9	0,565(**)	20	0,527(**)	30	
10	0,533(**)	21	0,423(**)		
11	0,489(**)				

N: 137; **= $p < 0,01$

Tablo 5’de ölçekteki maddelerin test-tekrar test korelasyon katsayılarının Duygusal-Eylemsel Sivilleşme Faktörü için 0,423 ile 0,732; Düşünsel-Eylemsel Sivilleşme Faktörü için 0,395 ile 0,633; Sivilleşme Karşıtlığı Faktörü için ise 0,516 ile 0,622 arasında değiştiği; her bir ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğu görülmektedir ($p < ,01$). Buna göre ölçeğin kararlı ölçümler yapabildiği söylenebilir.

4. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, eğitim fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin (öğretmen adaylarının) sivilleşme kavramının çağrıştırdığı anlam ve işlevlere ilişkin algılarını belirlemede kullanılabilecek bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. “Sivilleşme Algısı Ölçeği (SAÖ)” adı verilen ölçek, beş basamaklı likert tipi bir ölçek olup 3 faktör altında toplanabilen 34 maddeden oluşmaktadır. 3. Faktör olan Sivilleşme Karşıtlığı Faktöründeki maddeler, içerikleri itibarıyla olumsuzluk barındırması nedeniyle veri girişlerinde ters kodlama yapılması gereken maddelerdir.

Faktörlerde yer alan maddelerin her biri; verilen önermeye katılma/kabul etme düzeyini yansıtan “(0) Kesinlikle katılmıyorum, (1) Katılmıyorum, (2) Kısmen katılıyorum, (3) Katılıyorum, (4) Tamamen katılıyorum” şeklinde derecelenmiştir. Sivilleşme Karşıtlığı Faktöründeki maddelerin ters kodlanarak veri girişi yapılması durumunda bu seçeneklerin de ters çevrilmesi gerektiği belirtilmelidir. Ölçekte yer alan maddelerin içerdiği önermeye katılma düzeyleri, algılarının niteliğini belirlediği anlamına geleceği varsayılmıştır. Faktörlerdeki madde sayısının farklı olması nedeniyle, standart puana dönüştürebilmek, ölçekten/faktörden elde edilen ham puanları, aşağıdaki formülden yararlanarak en düşüğü 20 ve en yükseği 100 puan olacak şekilde yapılandırmak ve anlamlandırmak mümkündür:

$$X_{\text{standart.puan}} = \frac{X_{\text{faktörhampuan}}}{\text{Fak..Mad.Say.}} \times 20$$

Her Bir Faktör İçin Puan Aralığı (100 Üzerinden)	Anlamı (Olumlu ya da Olumsuz)	Aritmetik Ortalama Aralığı
20-35	Çok Olumsuz	0,00 – 0,80
36-51	Olumsuz	0,81 – 1,60
52-67	Orta (Kısmen Olumlu)	1,61 – 2,40
68-83	Olumlu	2,41 – 3,20
84-100	Çok Olumlu	3,21 – 4,00

Ölçeğin geçerliği; (1) açımlayıcı faktör analizi ve (2) ayırt edicilik analizi amacıyla madde toplam korelasyonunun hesaplanması yoluyla test edilmiştir.

Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre STKAÖ toplam 34 madde ve 3 faktörden oluşmaktadır. Faktörlerden; Duygusal-Eylemsel Sivilleşme Faktörü 21 maddeyi; Düşünsel-Eylemsel Sivilleşme Faktörü 9 maddeyi; Sivilleşme Karşıtlığı Faktörü ise 4 maddeyi içermektedir. Duygusal-Eylemsel ve Düşünsel-Eylemsel Faktörlerinde, “sivilleşme” kavramının anlam ve işlevine ilişkin olumlu önermeleri, Sivilleşme Karşıtlığı Faktöründeki maddeler ise olumsuz önermeleri içermektedir. Faktörlerdeki maddelerin faktör yükleri, özdeğerleri ve varyansı açıklama oranları, ölçeğin yapı geçerliğine sahip olduğunu göstermiştir (Büyüköztürk, 2012; Eroğlu, 2008).

Ölçekte yer alan maddelerin her birinin, ölçülmeye çalışılan özellikleri ne düzeyde ölçebildiğini belirlemek üzere veriler üzerinde madde-toplam puanları düzeltilmiş korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin her bir maddesi ile toplam puanlar arasındaki düzeltilmiş korelasyon değerleri Duygusal-Eylemsel Sivilleşme Faktöründeki maddeler için 0,353 ile 0,530; Düşünsel-Eylemsel Sivilleşme Faktörü için 0,365 ile 0,444; Sivilleşme Karşıtlığı Faktörü için ise -0,581 ile -0,640 arasında değişmektedir. Her bir ilişki anlamlı düzeydedir ($p < ,001$). Buna göre ölçekte yer alan her bir maddenin, ölçekle ölçülmek istenen özelliği ölçebilme amacına anlamlı düzeyde hizmet ettiği ve her bir maddenin istenilen düzeyde ayırt edici olduğu söylenebilir (Pallant, 2007: 119).

Ölçeğin ölçüt geçerliliğini saptamak amacıyla, ilgili alanyazın taraması yapılmış; içerik ve amaç yönüyle benzer bir ölçek bulunmadığından benzer ölçekler geçerliliği hesaplanamamıştır.

Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı olarak hesaplanan ölçeğin faktörlere göre iç tutarlılık düzeyleri Duygusal-Eylemsel Sivilleşme Faktörü için 0,939; Düşünsel-Eylemsel Sivilleşme Faktörü için 0,845; Sivilleşme Karşıtlığı Faktörü için 0,727; SAÖ'nin geneli için ise 0,922 olarak belirlenmiştir. Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısının 0,70 ve yukarı olması, güvenilirlik için yeterli kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2012; Gorsuch, 1983). Bu değerler çerçevesinde hem her bir faktörün hem de ölçeğin genelinin güvenilir ölçümler yapabildiği söylenebilir.

SAÖ'ndeki maddelerin kararlı ölçüm yapabilme özellikleri test-tekrar test yöntemi ile hesaplanmıştır. Maddelerin kararlılık katsayıları Duygusal-Eylemsel Sivilleşme Faktörü için 0,423 ile 0,732; Düşünsel-Eylemsel Sivilleşme Faktörü için 0,395 ile 0,633; Sivilleşme Karşıtlığı Faktörü için ise 0,516 ile 0,622 arasında değiştiği; her bir ilişkinin anlamlı ve pozitif olduğu belirlenmiştir ($p < 0,001$). Bu ilişkilerin tamamı pozitif ve $p < 0,001$ düzeyinde anlamlıdır. Buna göre, ölçekte yer alan her bir madde, zamana göre değişmezlik yönüyle kararlı ölçümler yapabilmektedir (Gorsuch, 1983; Büyüköztürk, 2012).

Sonuç olarak SAÖ'nin, öğretmen adaylarının sivilleşme algılarının belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan bu ölçeğin, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarının farklı bölümleri ile farklı meslek gruplarında yönetici ve çalışan olarak görev yapan kişilerin sivilleşme algılarının belirlenmesi için de kullanılması önerilebilir. Bununla birlikte, farklı kesimler üzerinde uygulanması durumunda ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin tekrar yapılmasının yararlı olacağı belirtilmelidir.

Kaynaklar

- Balcı, A. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: PegemA Yayınevi.
- Balkaya, F. (2015). Yeni toplumsal hareketler, sivil toplum ve müzakereci demokrasi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (4), 65-76.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Crocker, L., & Algina, J. (1986). *Introduction to classical and modern test theory*. New York: Holt, Rinehart, & Winston.
- Demirel, Ö. & Kaya, Z. (2012). Eğitimle ilgili temel kavramlar, (Editör: Ö. Demirel ve Z. Kaya). *Eğitim Bilimine Giriş*. 7. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 1-22. ISBN 978-975-6802-54-0.
- DeVellis, R. F. (2003). *Scale development: Theory and application*. California: Sage Publications.
- Eroğlu, A. (2008). Faktör analizi. Ş. Kalaycı (Editör), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (ss. 321-331). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Gahramanova, K. (2012). Üniversite eğitim sürecinde değerlerin şekillenmesi, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*. 4(2), 313-322. ISSN: 1309-8012. file:///C:/Users/Pc/Downloads/5000137091-5000215872-1-PB.pdf
- Gorsuch, R. L. (1983). *Factor Analysis*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hambleton, R. K. & Jones, R. W. (1993). An NCME Instructional Module on. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 12, 38-47.
- Keyman, E.F. (2015). Avrupa'da ve Türkiye'de Sivil Toplum [Civil Society in Europe and Turkey]. Retrieved from http://www.siviltoplumakademisi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=473:avrupada-ve-tuerkiyede-sivil-toplum&catid=49:akademik&Itemid=113 (at 26.04.2015).
- Komalasari, K. (2009). The effect of contextual learning in civic education on students' character development. *Asia Pacific Journal of Educators and Education*, 27, 87-103.
- Kumral, O., 2009. Pre-service teachers' perceptions about the faculty's behavior. *Pamukkale University Journal of Education Faculty* 25 (1), 92-102.
- Lockwood, A. L. (1997). *Character Education. Controversy and Consensus*. Thousand Oaks, California, USA: Corwin Press.
- Losen, D.J. (2011). *Discipline policies, successful schools, and racial justice*. Boulder, CO: National Education Policy Center. Retrieved 15.06.2017 from <http://nepc.colorado.edu/publication/discipline-policies>.
- Mundy, K. (2008). From NGOs to CSOs: Social citizenship, civil society and "education for all" – an agenda for further research. *Current Issues in Comparative Education*, 10(1/2), 32-40.
- Pallant J. (2007). *SPSS Survival Manual: A Step By Step Guide to data analysis using SPSS*. Allen&Unwin, Sabon by Bookhouse, Sydney
- Revell, L. & Arthur, J. (2007). Character education in schools and the education of teachers. *Journal of Moral Education*. 36(1), 79-92.

- Richardson, R. C., Tolson, H., Huang, T. & Lee, Y. (2009). Character education: Lessons for teaching social and emotional competence. *Children & Schools*, 31(2): 71-80.
- Rockwell, E. ve Vera, E.R. (2013). State governance and civil society in education: Revisiting the relationship. *Paedagogica Historica*, 49(1), 1-16, <http://dx.doi.org/10.1080/00309230.2012.744071>. 15.7.2017 tarihinde <https://eric.ed.gov/?id=EJ993330> adresinden indirilmiştir.
- Rodall, C.A.S. ve Maritn, C.M. (2009). School-based management and citizen participation: lessons for public education from local educational projects. *Journal of Education Policy*. 24(3), 317–333.
- Schulz, W., Ainley, J., Fraillon, J., Kerr, D. ve Losito, B. (2010). ICCS 2009 International Report: Civic knowledge, attitudes, and engagement among lowersecondary school students in 38 countries. International Association for the Evaluation of Educational Achievement Herengracht 487, Netherlands. ISBN/EAN: 978-90-79549-07-8. [http://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/Publications/Electronic versions/ICCS 2009 International R eport.pdf](http://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/Publications/Electronic_versions/ICCS_2009_International_Report.pdf) adresinden 15.06.2017 tarihinde indirilmiştir.
- Şişman, M. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*. Anlara: Pegem Akademi Yayınları. ISBN: 975-6802-10-3.
- Yeşil, R. (2016). Civility levels of the teaching staff of the faculty of education. *INTE 2016 International Conference on New Horizons in Education, (July 13-15, 2016)*, 1, 514-521, Vienna-AUSTRIA.
- Yeşil, R. (2017). Öğretmen adaylarının “sivilleşme” algılarının değerlendirilmesi. *INTE 2017 International Conference on New Horizons in Education (17-19 July 2017)*. Berlin, Germany.